

ВИЗНАЧЕННЯ І ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕСТЕТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ В КУЛЬТУРІ КИТАЮ

Попова М.Д.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У минулому, на території Китаю, у всіх працях та підручниках з естетичних принципів в яких говорилося про естетичні категорії, загалом обмежувалися рамками західної культури. Краса й піднесене, трагедія й комедія, потворність і абсурд, всі ці естетичні категорії відносилися саме до культури заходу. Але наразі, завдяки роботі над текстами різних китайських поетів та вивченню філософії Китаю, стало можливим витягти деякі естетичні категорії з історії китайської культури і мистецтва і включити їх у рамки основної теорії естетики.

В історії китайської культури під впливом Конфуціанства, Даосизму та Буддизму було розроблено ряд груп естетичних образів, які мали відносно великий вплив в історії, утворюючи унікальну естетичну форму (великий стиль), і таким чином кристалізувалися в унікальну естетичну категорію[1]. Категорія «Депресивний» «沉郁» (чхен юй) — узагальнює стиль естетичних образів із Конфуціанською культурою як конотацією, та в літературі була представлена поетом Ду Фу; «Піднесений» «飄逸» (пьяю і) — підсумовує загальний стиль естетичних образів із Даоською культурою як конотацією, в літературі була представлена поетом Лі Баєм; «Порожній» «空灵» (кхонг лін) — він підсумовує великий стиль естетичної образності з культурою Дзен як її конотацією та Ван Веєм як її представником.

Естетична категорія «Піднесений» «飄逸» (пьяю і) — це Даосське «течія» «游» (йоу). У даосизмі «течія» «游» (йоу) має два змісти: один — це духовна свобода і відстороненість. Початок книги «Чжуан-цзи» називається «Вільно блукати» «逍遥游» (сяюя йоу): 乘天地之正，而御六气之辯，以游无穷，乘云气，御飞龙，而游乎四海之。Скористайся праведністю неба і землі, бережися від дискусії шести ци, подорожуй нескінченно; Візьми хмари й повітря, бережи його проти літаючого дракона і подорожуйте за чотири моря. У главі «Власна» «在宥» (дзай йоу), також пишеться про «первинний хаос» «鸿蒙» (хонмен) по відношенню до «течії» «游» (йоу): 浮游，不知所求；猖狂，不知所往。游者鞅掌，以观无妄。Пливаючи, ти не знаєш, чого хочеш; нестримний, ти не знаєш, куди йдеш[2]. Ці слова пояснюють, що «течія» «游» (йоу) означає, що людський дух відірваний від кайданів усіх практичних інтересів і логічної причинності. Іншим змістом «течія» «游» (йоу) є інтеграція життя людини та природи. «Дао» — це тіло і життя всесвіту, і коли люди досягають царства усвідомлення Дао, вони стають

«чеснотами». Тому «Чжуан-цзи» говорить: 夫明白于天地之德者，此之谓大宗大本，与天和者也。Ті, хто розуміють чесноти неба і землі, називають це великою основою, і перебувають в гармонії з небом, тому вони також в гармонія зі світом.

Культурним відтінком «Депресії» «沉郁» (чхен юй) є «Людинолюбство» «仁» (жень) Конфуціанства, тобто глибоке переживання життєвих мінливостей і глибоке співчуття до життєвих страждань. Найтиповіший представник – Ду Фу. Сам Ду Фу сказав, що «депресія і розчарування» є характерними рисами його віршів. З віршів Ду Фу видно, що конотація «депресії» — це «доброзичливість» конфуціанства. «仁» (жень) — це різновид загальної людської симпатії, людської турботи та свого роду людської любові, яку Конфуцій називав «загальною любов'ю» та «любов'ю до людей» [3]. Така людська любов, така людська симпатія і любов до світу пронизує всі твори Ду Фу і згущується в унікальну естетичну форму, якою є депресія.

Культурна конотація «Порожнечя» «空灵» (кхон лін) — це «Просвітлення» «悟» (ву) Дзен. Дзен говорить про «Просвітлення» або «Чудове Просвітлення». «Просвітлення» дзен полягає не в осягненні загального знання, а в переживанні та осягненні самого Всесвіту. Тож це своєрідне метафізичне «освянення». Однак метафізичне «просвітлення» Дзен не відриває від світу життя і не відмовляється від нього. Дзен виступає за осягнення вічної порожнечі в звичайних, повсякденних і наповнених життям явищах сприйняття, особливо в картинах природи [4, с. 197-204].

Підсумовуючи, естетичні категорії в китайській культурі різноманітні та багатогранні, охоплюючи все: від філософії та релігії до мистецтва. Ці категорії відображають китайський акцент на балансі гармонії та елегантності, та глибоко вкорінені в багатій культурній спадщині країни.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lang, Y. (2005). *中国的审美范畴* (5th ed.). 艺术百家.
2. Jianping, Z. (2013). *中日古典审美范畴比较研究* (C. Xiaojing, Ed.). 中国社会科学出版社. 978-7-5161-6235-4
3. Xianglin, Y. (2018). *审美范畴* (3rd ed.). 中国社会科学出版社.
4. Xie, L., & Gao, Y. (2022). A database for aesthetic classification of Chinese traditional music. *Cognitive Computation and Systems*, 4(2), 197-204. <https://doi.org/10.1049/ccs2.12064>